

Prologas

– **A**r ten kas yra?

– Alio. Taip. Aš čia.

– O, Lukai. Tu nieko nesakei. Sekundę pagalvojau... kad čia ne tu, o kažkas kitas.

– Ne, tai aš. Tik taisiausi ausines. Rytas buvo užimtas.

– Tikrai?

– Taip. Nuobodybė. Komiteto susirinkimai. Šiuo metu mes čia visi šiek tiek kaip nesavi. Reikia į pareigas priimti daug naujų žmonių.

– Tačiau aplinka rimsta? Nebėra jokių sukilimų?

– Ne. Ne. Viskas grįžta į normalias vėžes. Žmonės rytais keliasi ir eina į darbą. Vakaraus griūva į lovas. Šią savaitę surengėme didžiulę loteriją – daugybė tapo laimingi.

– Tai gerai. Labai gerai. Kaip einasi su šeštoju serveriu?

– Ačiū, viskas gerai. Visi jūsų kodiniai slaptažodžiai veikia. Tik pernelyg daug tokių pačių duomenų. Nesu tikras, ar visi jie svarbūs.

– Gerai, dirbk toliau. Viskas svarbu. Jeigu jie yra, vadinasi, tam turi būti kokia nors priežastis.

– Sakėte, kad tai susiję su įrašais tose knygosė. Bet dauguma jų man atrodo visiška nesąmonė. Kažin ar visa tai gali būti tikra.

– Kodėl? Ką tu perskaitei?

– Dabar skaitau „K“ tomą. Šįryt skaičiau apie grybus. Palaukit sekundę. Tuoj surasiu. Štai. Kordicepsas.

– Tai grybas? Nesu apie tokį girdėjusi.

– Čia rašoma, kad jis kažkaip paveikia vikšrui smegenis, perprogramuoja, tarsi jis būtų mašina, priverčia jį lipti į augalo viršūnę, galiausiai vikšras žūsta...

– Nematoma mašina, kuri perprogramuoja smegenis? Esu visiškai tikras, kad tai atsitiktinis įrašas.

– Tikrai? Tad ką jis reiškia?

– Tai reiškia... Tai reiškia, kad mes nesame laisvi. Nė vienas iš mūsų.

– Labai paguodžia. Dabar matau, kodėl ji nori, kad atsiliepičiau į šiuos skambučius.

– Tavo merė? Ar tai todėl...? Ji kažkiek laiko neatsakė.

– Ne. Ji išvykusi. Kažką dirba.

– Ką dirba?

– Geriau nesakysiu. Nemanau, kad jums patiks.

– Kodėl taip manai?

– Nes ir man nepatiko. Bandžiau ją atkalbėti. Bet kartais ji būna truputį... užsispyrusi.

– Jei dėl to gali kilti kokių nors bėdų, privalau žinoti. Aš čia, kad padėčiau. Galiu padaryti taip, kad nematytytė tie, kam nereikia...

– Kad ji... ji jumis nepasitiki. Ji net mano, kad kiekvieną kartą skambina ne vienas ir tas pats asmuo.

– Bet taip yra. Tai aš. Tik mašinos kažką padaro su mano balsu.

– Tik sakau, ką ji mano.

– Tikėsimės, merė ateis į protą. Aš tikrai noriu padėti.

– Tikiu jumis. Manau, dabar tegalite mūsų labai laikyti sukryžiuotus pirštus.

– Kodėl?

– Nes manęs neapleidžia nuojauta, kad geruoju tai nesibaigs.

PIRMA DALIS

Tunelis

• 18 šachta •

Mechanikos skyriuje dulkės kilo debesimis, viskas drebėjo. Paluby siūbavo laidai. Žlegėjo vamzdžiai. Iš generatorinės su trumpomis pauzėmis sklido ritmingi smūgiai, mechanizmo papliūpos purtė visas sienas primindamos laiką, kai čia esantis generatorius buvo išsiderinęs ir kokį pavojų kėlė.

Supama šio siaubingo triukšmo stovėjo Džuljeta Nikols, vilkinti iki juosmens atsegtą kombinezoną, tuščias rankoves surišusi ant klubų mazgu, o jos apatiniai marškinėliai buvo dėmėti nuo dulkių ir prakaito. Ji vėl iš visų jėgų užgulė skeliamąjį kūjį, gyslotos rankos sudrebėdavo kaskart, kai įrankio kaltas smigdavo į aštuonioliktos šachtos sieną.

Vibravo net jos dantys. Tirtėjo visi kaulai ir sąnariai, senas žaizdas maudė. Rūdakasiai, kurie paprastai dirbo su šiuo kūju, iš šalies stebėjo ją nutaisę nepatenkintus veidus. Džuljeta akimirką nusigrėžė nuo betono, virtusio į miltelius, krūvos. Jie stovėjo sunėrę rankas ant plačių krūtinių, tvirtai sukandę dantis, kad net žandikauliai išsišovė, ir rūsčiai žvelgė jos pusėn siusdami, kad ji pasisavino jų įrankį. O gal dėl to, kad kasė ten, kur tai daryti buvo draudžiama.

Džuljeta nurijo į burną prilindusį smėlį ir betono dulkes ir sutelkė dėmesį į trupančią sieną. Tai dar viena galimybė, ir ji pri-

valo ją išbandyti. Dėl jos žuvo daugybė gerų žmonių, mechanikų ir rūdakasių. Kai atsisakė valyti, kilo žiaurios riaušės. Kiek šių žmonių, dabar stebinčių, kaip ji kasa, prarado mylimąjį, draugą, šeimos narį? Kiek iš jų ją kaltino? Ne ji viena nukentėjo.

Kūjis ėmė spyriotis, sudžeržgė metalas trindamasis į metalą. Džuljeta atitraukė įrankį: baltame betone pasirodė dar keli armatūros strypai. Ji jau išdaužė išorinėje sienoje neblogą kiaurymę. Viena eilė armatūros strypų jau styrojo virš galvos atlenkti ir glotniais kaip aptirpusios žvakės galais – Džuljeta apsvilino nulaužtus strypus litavimo lempa. Dar dvi pėdos betono ir pasirodė kita metalinių strypų eilė. Šachtos sienos storesnės, nei ji įsivaizdavo. Nors galūnės jau buvo nutirpusios ir nervai įtempti, ji vėl nukreipė kūjį į priekį, kaltas ėmė lįsti į betoną tarp strypų. Jei nebūtų mačiusi schemos savo akimis, jei nežinotų, kad yra ir kitų šachtų, jau būtų pasidavusi. Atrodė, lyg skverbtųsi į pačius žemės vidurius. Rankos drebėjo, plaštakos vibravo taip greitai, kad jų kontūrai išskydo. Džuljeta susikaupusi taranavo šachtos sieną, triuškino minties galia trokšdama kuo greičiau prasibrauti pro tą prakeiktą užtvarą, prasigręžti į išorę.

Rūdakasiai ėmė nejaukiai mindžikuoti. Džuljeta nusisuko nuo jų ir susitelkė į darbą: kaltas vėl atsimušė į metalą. Nenuleisdama akių nuo betono plyšio tarp strypų koja nuspaudė įrankio svirtį, užgulė kūjį ir įlindo į sieną dar per vieną colį. Jau seniai reikėjo padaryti pertrauką. Betono dulkės burnoje sprangino, Džuljeta siaubingai norėjo gerti, rankos prašėsi poilsio, skalda padengė kūjo pagrindą, apkrito ir pėdas. Ji paspyrė iš kelio kelis didesnius betono gabalus ir vėl ėmė trankyti sieną.

Bijojo, kad jei dar kartą sustos pailsėti, nesugebės jų įtikinti, jog reikia toliau dirbti. Merė ji ar ne merė, pamainos viršininkė ar ne, žmonės, kuriuos laikė bebaimiais, susiraukę vienas po kito

išėjo iš generatorinės. Jie bijo, kad ji gali pramušti šventą, neliečiamą ribą ir įleisti vidun mirtinai nuodingo oro. Džuljeta matė, kaip žmonės, žinantys, kad ji buvo išorėje, žiūrėjo į ją, – ogi kaip į vaiduoklį. Dauguma laikėsi per atstumą, lyg ji nešiotų užkratą.

Sukandusi dantis, jausdama tarp jų bjauriai girgždantį smėlį Džuljeta batu stumtelėjo į priekį kūjo pagrindą. Kaltas įsiskverbė dar per vieną colį. Paskui dar vieną. Džuljeta koneveikė kūjį ir skausmą rankose. Tebūnie prakeiktos riaušės ir jos žuvę draugai. Tebūnie prakeiktos mintys apie Solą ir vaikus, vienus amžiams paliktus už storiausio akmens sluoksnio. Tebūnie prakeiktas tas jos išrinkimas į meres: žmonės žvelgia į ją taip, tarsi tuoj ims įsakinėti visoms pamainoms visuose aukštuose, lyg pati žinotų, kokį velnią čia daro, lyg visi turėtų jai paklusti net tada, kai jos bijo...

Kūjis pasistūmė į priekį daugiau nei per colį ir stūmoklinis kaltas sucypė taip, kad užgulė ausis. Džuljeta netyčia viena ranka paleido kūjį ir kaltas ėmė mosuoti tokiu greičiu, jog rodėsi, tuoj sutrūks. Rūdakasiai iš baimės pašoko kaip blusos, keli puolė prie jos. Džuljeta paspaudė raudoną stabdžio svirtelę, vos matomą po storu baltų dulkių sluoksniu. Kūjis ėmė trūkčioti ir spyriotis, tarsi norėtų kuo greičiau išsivaduoti iš pavojingos nevaldomos būsenos.

– Tau pavyko! Pavyko!

Rafas atitraukė Džuljetą nuo sienos, jo blyškios rankos, užgrūdintos daugybės metų rūdų šachtose, suėmė už nutirpusių plaštakų. Kiti irgi šaukė iš džiaugsmo. Baigta. Kūjis išleido garsą, tarsi būtų subyrėjęs švaistiklis, galingas įrankis taip gailiai sucypė dėl to, kad prasiskverbė į tuštumą, kad nesutiko jokio pasipriešinimo. Džuljeta paleido iš rankų kūjį ir suglebo Rafo glėbyje. Vos pagalvojo apie draugus, gyvus palaidotus tuščios šachtos kape, ją vėl apėmė neviltis. O ji negali iki jų nusigauti.

– Tau pavyko! Traukis nuo sienos!

Alyva ir aitriu prakaitu atsiduodanti ranka uždengė jai burną saugodama nuo oro kitapus. Džuljeta negalėjo kvėpuoti. Vos išsisklaidė betono dulkės, priešais atsivėrė lopinėlis tuščios erdvės, tarp dviejų geležinių strypų žiojėjo tamsi anga. Kalėjimo virbai, juosiantys visą šachtą ir kylantys nuo Mechanikos skyriaus iki pat viršaus.

Ji prasiskverbė. *Prasimušė*. Dabar gali žvilgtelėti į kitą – kitokią *išorę*.

– Duokite man lempą, – sumurmėjo Džuljeta, patraukė nuo burnos sudiržusią Rafo ranką ir surizikavusi įkvėpė oro. – Pa-duokite litavimo lempą. Ir žibintuvėlį.

• 18 šachta •

– Šitas prakeiktas daiktas visas surūdijęs.

– Primena hidraulinę sistemą.

– Jis tikriausiai tūkstančio metų senumo.

Paskutinius žodžius ištare Ficas, naftininkas, jam trūko vieno danties, tad kai kalbėdavo, girdėdavosi švilpimas. Rūdakasiai ir mechanikai, kurie meri dirbant laikėsi atokiau, dabar susispietė už jos: Džuljeta nukreipė žibintuvėlį pro vis dar neišsisklaidžiusį betono dulkių šydą į tamsą. Rafas, baltas it dulkių debesys, stovėjo šalia, ir jie abu sukėjo nosis į kūgio formos skylę, išdaužytą penkių ar šešių pėdų betono sienoje. Albinosas stypsojo plačiai išplėtęs akis, išpūtęs permatomus skruostus, lūpas spausdamas taip kietai, kad jose neliko nė lašo kraujo.

– Rafai, gali kvėpuoti, – tarė jam Džuljeta. – Tai tik dar viena patalpa.

Blyškusis šachtininkas, kriuktelėjęs iš palengvėjimo, išleido sulaikytą orą ir paprašė užpakaly stovinčiųjų nesistumdyti. Džuljeta perdavė žibintuvėlį Ficui ir nusisuko nuo skylės. Prasispraudė pro susigrūdusius žmones. Išvydus kitapus sienos stovinčią mašiną širdis ėmė plakti smarkiau. Tai, ką matė ji, netrukus patvirtino kitų murmesys: statramsčiai, sklendės, žarnos, plieninė plokštė su dažų likučiais ir rūdžių dėmėmis – priešais

juos plačia siena kilo milžiniškas mechaninis aparatas, žibintuvėlio spindulys neišplėšė jo galo.

Kažkas įspraudė Džuljetai į drebančias rankas puodelį vandens. Ji godžiai išgėrė. Nors buvo išsekusi, galva dirbo. Kaip sulaukti, kada galės grįžti prie radijo ir viską papasakoti Solui! Ir Lukui. Lašelį vilties vis dėlto yra!

– Kas dabar? – paklausė Dasonas.

Naujasis naktinės pamainos viršininkas, kuris ir padavė vandens, nužvelgė Džuljetą nerimastingu žvilgsniu. Dasonui buvo arti keturiasdešimties, tačiau darbas naktimis tik su saujele pagalbininkų pridėjo metų. Didelių, šiurkščių rankų sudiržę krumpliai ir sulaužyti pirštai – nelengvo darbo ir kovų padarėnys. Džuljeta grąžino puodelį. Dasonas dirstelėjo vidun ir išgėrė paskutinį gurkšnį.

– Dabar iškirsime didesnę skylę, – atsakė Džuljeta. – Įlįsime tenai ir pažiūrėsime, ar tą daiktą galima išgelbėti.

Kažkas šmėstelėjo ant dūzgiančio pagrindinio generatoriaus. Džuljeta įsmeigė akis ton pusėn ir pamatė Širlę, ši dėbtelėjo į ją rūščiai ir nusisuko.

Džuljeta suspaudė Dasonui ranką.

– Užtruks amžinybę, kol praplatinsiu šią skylę, – susivokė ji. – Reikia bent dešimties mažesnių skylių, kad galėtume jas sujungti. Turime vienu metu išplėsti gerą gabalą sienos. Atgabenskite kitą skeliamąjį kūjį. Parink savanorių ir pasirūpink, kad kiltų kuo mažiau dulkių, jei tai įmanoma.

Naktinės pamainos viršininkas linktelėjo ir apgniauzė pirštais tuščią puodelį.

– Nesprogdinsime? – paklausė.

– Nesprogdinsime, – atsakė ji. – Nenoriu pažeisti to, kas už sienos, kad ir kas ten būtų.

Jis linktelėjo, ir Džuljeta paliko jį vadovauti darbams. Pati priėjo prie generatoriaus. Širlė irgi buvo nusismaukusi kombinezoną iki juosmens ir surišusi rankoves, apatiniai marškiniai šlapi nuo prakaito, nugaroje tamsavo apversto trikampio dėmė. Rankose laikė po skudurą ir nuo generatoriaus valė senas tepalo dėmes bei visą dieną daužant sieną vėl nugulusias dulkes.

Džuljeta atrišo kombinezono rankoves ir sukišo į jas rankas taip paslėpdama randus. Žinodama, ko įsitverti – kurios dalys karštos ir kurios vos šiltos, – ji užlipo generatoriaus šonu.

– Reikia pagalbos? – paklausė užsikabarojusi. Generatoriaus skleidžiama šiluma ir dūzgesys ramino jos maudžiančius rau-menis.

Širlė nusivalė veidą marškinių apačia ir papurtė galvą.

– Ne, susitvarkau pati, – atsakė.

– Atleisk dėl dulkių, – Džuljeta pakėlė balsą, kad perrėktų galingus stūmoklius, brūžuojančius aukštyrų žemyn. Prisiminė, kaip stovėjo ant šito generatoriaus, kai jis drebėjo visiškai išsimerinęs, tada ji vos išsilaukė ant kojų.

Širlė apsisuko ir sviedė supurvintus baltus skudurus Kali, savo šešėliui, ši mikliai juos pastvėrė ir įmetė į drumzliną vandenį kibire. Keista matyti, kad naujoji Mechanikos skyriaus viršininkė užsiima tokiu purvinu darbu – valo generatorių. Džuljeta pamėgino įsivaizduoti šį darbą dirbantį Noksa. Ir tada jai gal šimtą kartą dingtelėjo, kad ji pati yra *merė*, ir pažvelkit, kuo užsiima, – daužo kūju sienas ir litavimo lempa pjausto strypus! Kali mestelėjo praskalautus skudurus atgal ir Širlė vikriai sugavo, aplink patiško vandens lašai ir muilo putos. Jos sena draugė tylėdama vėl ėmė valyti, tik ta tylą buvo labai iškalbinga.

Džuljeta apsisuko ir nužvelgė surinktą rūdakasių grupę: jie valė nuolaužas ir platino skylę. Širlė akivaizdžiai nesidžiaugė

taip praretėjus jos pagalbininkų gretoms, bet dar labiau jai kėlė nerimą pralaužta uždrausta šachtos riba. Po tų siaubingų riausių darbininkų ir taip sumažėjo, o dabar ji neteko dar dalies jų. Ir nežinia, kaltino Širlė Džuljetą dėl savo vyro mirties, ar ne – tai neturėjo reikšmės. Džuljeta pati siaubingai kaltino save, ir tarp jų tvyrojo kone apčiuopiama įtampa, juoda kaip alyvos dėmė.

Netrukus vėl pasigirdo smūgiai į sieną. Kūjį į raumeningas rankas paėmė Bobis, įrenginiui judant jos susiliejo į vientisą dėmę. Keistos mašinos, senovinio mechanizmo, palaidoto už sienos, vaizdas įkaitino nenoriai nusiteikusių jos komandą. Baimė ir abejonės virto ryžtu. Atėjo nešikas su maistu. Džuljeta matė, su koku susidomėjimu vaikinukas plikomis rankomis ir kojomis stebi vykstančius darbus. Nešikas paliko vaisius, karštus pietus ir išsinešė gaudus.

Džuljeta stovėjo ant dūzgiančio generatoriaus ir jos abejonės nyko. Jie eina teisingu keliu, tarė sau. Ji savo akimis matė, koks platus pasaulis, stovėjo ant kalvos viršūnės ir žvelgė į žemę po kojomis. Dabar jai tereikia parodyti kitiems, kas jų laukia išorėje. Tada jie įsitrauks į darbą, o ne bijos jo.

• 18 šachta •

Skylė buvo tokio dydžio, kad galėtų pralįsti žmogus, ir Džuljeta prisiėmė šią garbę. Su žibintuvėliu rankoje ji nurepečkojo per nuolaužas, pro atlenktus geležinius strypus. Oras išlindus iš generatorinės buvo vėsus kaip pačioje giliausioje rūdos šachtoje. Ji kostelėjo į kumštį, dulkės kuteno gerklę ir nosį. Nušoko ant žemės kitoje skylės pusėje.

– Atsargiai, – perspėjo žmones už savęs, – žemė nelygi.

Kitapus buvo prikritę betono gabalų, ir pačios grindys gruo-blėtos. Atrodė kaip iškramtytos milžiniškos mašinos nasrų.

Nukreipė šviesos spindulį nuo savo batų iki prieblandoje skendinčių lubų, po to apžvelgė priešais stūksančios mašinos sieną. Palyginti su ja, pagrindinis generatorius atrodė kaip nykštukas. Ir naftos siurbliai. Kaip išvis buvo galima pagaminti tokių proporcijų gigantą, pagalvojo ji. O kaip pataisyti? Džuljetai širdis nusirito į kulnus. Vilčių suremontuoti šią palaidotą mašiną beveik neliko.

Vėsioje tamsoje prie jos prisidėjo Rafas, jam po kojomis grumėjo nuolaužas. Albinosiškos jo savybės buvo perduotos per daugelį kartų: antakiai ir blakstienos plonyčiai, beveik nematomi, oda baltutė kaip pienas. Tačiau kasamos rūdos dulkės, kurių kitų veidus patamsindavo, jo odai suteikė normalų atspalvį.

Džuljeta suprato, kodėl jis dar berniukas paliko fermas ir atėjo dirbti į tamsą.

Rafas švilpaukdamas bėgiojo žibintuvėliu po mašiną. Po aki-mirkos jo švilpavimas aidu grįžo atgal kaip besišaipantis paukš-telis šešėlių tolumoje.

– Dieviškas daiktas, – nusistebėjo garsiai.

Džuljeta nieko nepasakė. Rafas buvo ne iš tų, kurie klausosi kunigų paistalų, bet šis gigantas jam neabejotinai kėlė pamaldžią baimę. Ji matė Solo knygas ir įtarė, kad žmonės, kurie pagamino šią mašiną, pastatė ir tuos bokštus už kalvų, dabar yrančius, bet vis dar iškilusius aukštai į dangų. Jie pastatė ir pačią šachtą, ir tai suvokusi Džuljeta pasijuto tokia maža. Ištiesė ranką ir perbraukė per metalą, kurio daug amžių niekas nelietė – ir net į jį nežiūrėjo. Ji vis dar negalėjo atsistebėti, kiek daug sugebėjo senovės žmo-nės. Gal kunigai, kalbantys apie dievus, ir ne taip toli nuo tiesos...

– Dievėliau, – sumurmėjo Dosonas triukšmingai įvirsdamas paskui juos. – Ir ką mes su juo darysime?

– Taip, Džule, – sušnibždėjo Rafas su pagarbia baimė žvelg-damas į tamsius šešėlius ir galvodamas apie dar labiau nežvel-giamą praeitį. – Kaip mes ketiname ištraukti šitą daiktą iš čia?

– O mes jo ir netrauksime. – Ji nubėgo tarp betono sienos ir mašinos. – Jis pats išsikas sau kelią.

– Manai, mums pavyks priversti jį dirbti? – paklausė Dosonas.

Darbininkai generatorinėje susisprietė prie skylės ir užstojo vidun sklindančią šviesą.

Džuljeta pašvietė žibintuvėliu į siaurą plyšį tarp išorinės šachtos sienos ir aukštos mašinos žiūrėdama, kaip apeiti aplink. Pasuko į vieną pusę, į tamsą, ir ėmė kilti nuožulniomis grindimis.

– Mes priversime jį dirbti, – patikino ji Dosoną. – Tik reikia išsiaiškinti kaip.

– Atsargiai, – perspėjo Rafas, kai jai iš po kojų išsprūdęs akmenėlis praskriejo jam pro nosį. Džuljeta jau buvo pakilusi aukščiau jų galvų. Patalpa buvo be kampų, tad ir be galinės sienos. Siena sukosi ratu.

– Patalpa apskrita! – šuktelėjo Džuljeta, balsas nuaidėjo tarp betono ir metalo. – Nežinau, ar mes jau kitoje pusėje.

– Štai ten durys, – parodė Dasonas.

Džuljeta nusileido nuožulniomis grindimis iki Doso su Rafu. kažkas iš žiopsančiųjų generatorinėje įjungė dar vieną žibintuvėlį. Jo spindulys susiliejo su Džuljetos žibintuvėlio šviesa ir apšvietė duris su vyriais. Dasonas užgulė rankeną. Taip stipriai, kad net stenėjo, metalas galiausiai sucypė ir nenoriai pasidavė raumenų jėgai.

Vos įžengę pro duris išvydo, kokių pritrenkiamų matmenų ta kasimo mašina. Džuljeta to nesitikėjo. Prisiminė schemas, kurias matė požeminėje Solo irštvoje, ir suvokė, kad kasimo mašinos buvo nupieštos laikantis mastelio. Mažos prie šachtų prilipusios ataugėlės tose schemose iš tikrųjų dydžiu prilygo vienam aukštui ir buvo dukart tiek pločio. Ši mašina su masyviais plieno cilindrais slėpėsi apskritame urve, tarytum pati save būtų palaidojusi. Džuljeta šuktelėjo savo žmonėms būti atsargiems. Prie jos prisidėjo tuzinas darbininkų, jų balsai sumišo ir aidėjo susisukusiuose kaip labirintas mašinos viduriuose, iš nuostabos visi trumpam pamiršo net tunelį.

– Per čia šalinamos kasamos uolienos, – kažin kuris pasakė. Žibintuvėlio spinduliai sušmėžavo ant vamzdžio su metalinėmis plokštėmis. Po jomis buvo krumplinė pavara, o plokštės dengė viena kitą kaip gyvatės žvynai. Džuljetai staiga tapo aišku, kad

visa tai veikia kaip konvejeris: kiekviena plokštė apsukusi ratą grįžta. Transporterio viršumi juda akmenys ir nuolaužos. Colio storumo plokštės buvo su nedidelėmis sienelėmis iš šonų, kad akmenys neišbyrėtų. Kasimo mašinos sučiaumotos uolienos praeis per čia ir išbyrės pro galą, o iš ten vyrai galės išvežti jas karučiais.

– Po velnių, čia viskas surūdiję, – sumurmėjo kažkuris.

– Nėra taip blogai, kaip galėjo būti, – nuramino Džuljeta. Šiaip ar taip, mašina stovėjo čia šimtus metų. Manė rasią tik surūdijusią griuveną, daugiau nieko, tačiau vietomis plienas net žvilgesio nepraradęs. – Patalpa tikriausiai hermetiška, – tarė Džuljeta prisiminusi dvelktelėjimą į sprandą ir gurkšni dulkėto oro, kai lindo pro skylę.

– Čia vien hidraulika, – pasakė Bobis.

Jo balse girdėjosi nusivylimas, lyg būtų sužinojęs, kad dievai užpakalius plaudavosi vandeniu. Džuljeta neprarado vilties. Ji jau matė, ką galima sutaisyti, kol veikia energijos šaltinis. Jiems pavyks. Įrenginys paprastos konstrukcijos, tarsi dievai būtų žinoję, kad jį ras ne tokie išprusę ir ne tiek sugebantys kaip jie. Vikšrų protektoriai priminė paprasto ekskavatoriaus, tik guoliai, atitinkantys šio giganto mastus, storai ištepti alyva. Tokie pat vikšrai ėjo ir iš abiejų šonų, kad geriau būtų stumtis žeme. Deja, negalėjo suprasti, kaip atgaivinti šią mašiną. Praėję palei visą transporterio juostą jie atsidūrė prie plieninės sienos, kuri dingo tamsiame viršuje.

– Nieko nesuprantu, – subumbėjo Rafas palietęs sieną. – Pažiūrėkit į šiuos ratus. Kaip šis daiktas veikia?

– Čia ne ratai, – tarė Džuljeta. Ji mostelėjo žibintuvėliu. – Čia priekinio disko stipinai. O čia sukimosi ašis. – Ji mostelėjo į centrinį veleną storio kaip du vyrai. – Šitie apskriti diskai kiaurai pjauna uolieną.

Bobis išsižiojo.

– Vientisą uolą?

Džuljeta pabandė pasukti vieną iš diskų. Jis vos pajudėjo. Prireiks statinės alyvos.

– Ko gero, tu teisi, – sutiko Rafas. Šalia stovėjo dėžė didumo kaip du gultai. Rafas pakėlė jos dangtį ir žibintuvėliu pašvietė vidun. – Panašu į pavarų dėžę.

Džuljeta priėjo prie jo. Viduje matėsi įmontuotos vyro liekens dydžio sraigtinės pavaros, apskretusios sudžiūvusia alyva. Sukibdami pavarų krumpliai turėtų sukti visą tą prieš juos esančią sieną. Pavarų dėžė buvo tokia pat didelė ir tvirta kaip pagrindinio generatoriaus. Ne, didesnė.

– Blogos naujienos, – tarė Bobis. – Pažiūrėkim, kur eina šitas velenas.

Trijų žibintuvėlių spinduliai nuslinko varančiuoju velenu iki galo: ten, kur jis baigėsi, nieko nebuvo. Vidinis šios gremėzdinės mašinos urvas buvo tuščias, o kaip tik čia turėjo rasti šio žvėries širdis.

– Tas daiktas niekur nepajudės, – sumurmėjo Rafas.

Džuljeta vėl nuėjo į mašinos galą. Tvirtos gegnės, galinčios išlaikyti variklį, stirksėjo plikos. Ji su kitais mechanikais mindžikavo ten, kur turėjo būti variklis. Kai suvokė, ko reikia ieškoti, pastebėjo tvirtinimo elementus. Šeši aštuonių colių skersmens stulpai apskretę įsisenėjusia, sukietėjusia alyva. Po gegnėmis ant kablių kabojo kiekvienam stulpui tinkanti veržlė. Dievai su ja kalbėjosi. Pasakojo. Senovės žmonės paliko jai žinutę, parašytą kalba, suprantama tiems, kas išmanė mašinas. Jie kalbėjosi per laiko tolybę, jie sakė: „Tai tinka čia. Sek šiais nurodymais.“

Naftininkas Ficas atsiklaupė šalia Džuljetos ir uždėjo delną jai ant rankos.

– Apgailestauju dėl tavo draugų, – tarė omeny turėdamas Solą ir vaikus, bet Džuljeta pagalvojo, kad jis paprasčiausiai džiaugiasi dėl visų kitų. Dirstelėjusi į metalinio narvo galą pamatė daugiau vidun spoksančių, bet nesiryžtančių įžengti rūdakasių ir mechanikų. Visi bus laimingi, jeigu jos pastangos baigsis tiesiog čia, jeigu ji išmes iš galvos mintį apie tunelį. Bet Džuljeta jautė, lyg ją kas gintų, ji turėjo tikslą. Ši mašina nebuvo nuo jų paslėpta. Tik saugiai pastatyta. Padėta ir apsaugota. Storai ištepta alyva ir palikta hermetiškoje patalpoje, vienas Dievas žino, koku tikslu.

– Ar vėl ją čia uždarysime? – paklausė Dasonas. Net senas mechanikas nenorėjo niekur kastis.

– Ši mašina kažko laukia, – pasakė Džuljeta.

Ji nukabino nuo kablo vieną didžiulę veržlę ir uždėjo ant alyvuoto stulpo. Tvirtinimo elementų dydis buvo pažįstamas. Džuljeta prisiminė ne tokį seną savo darbą – kaip taisė pagrindinį generatorių.

– Ji ir turėjo būti tuščia, – pasakė Džuljeta. – Turiu omeny, jos vidury ir turėjo būti tuščia. Patikrinkite mašinos galą, per kur įėjome. Turi būti galima jį išardyti, kad ne tik sutrupinta uoliena būtų pašalinta, bet kad kai ką būtų galima įnešti vidun. Tiesą sakant, variklis yra.

Šalia stovintis Rafas nukreipė žibintuvėlį Džuljetai į veidą, kad pamatytų jos išraišką.

– Žinau, kodėl jie paliko ją čia, – neabejodama pasakė Džuljeta Rafui, kol kitiėjo apžiūrėti mašinos galo. – Žinau, kodėl paliko ją prie generatorinės.

• 18 šachta •

Kai Džuljeta išlindo iš kasimo mašinos vidurių, Širlė ir Kali vis dar valė pagrindinį generatorių. Bobis parodė kitiems, kaip atidaryti kasimo mašinos galą, kuriuos varžtus atsukti ir kokias plokštes nuimti. Džuljeta liepė jiems išmatuoti atstumą tarp stulpų ir tada atsarginio generatoriaus pagrindą, kad įsitikintų, ar jos spėjimas teisingas. Mašina, kurią rado, buvo gyva schemos iliustracija. Ir neabejotinai žinutė iš senų laikų. Vienas atradimas vedė prie virtinės kitų.

Džuljeta žiūrėjo, kaip iš gręžiamo skuduro teka purvas, kaip Kali tą skurlį panardina į šiek tiek švaresnį vandenį kitame kibire, ir suvokė akivaizdžią tiesą: variklis būtų surūdijęs, jei būtų buvęs paliktas tūkstančiui metų. Jis išliks tik tada, jei bus naudojamas, jeigu juo rūpinsis atsidavusių žmonių komanda. Kai Širlė perbraukė šlapia šluoste per dūzgiančią pagrindinį generatorių, nuo vamzdžių pakilo karštas muiluoto vandens garas, ir Džuljeta suprato, kad daugybės metų triūsas prie generatoriaus vedė juos link šios akimirkos. Jos sena draugė Širlė, dabar Mechanikos skyriaus viršininkė, nors ir kaip nepatiko šis Džuljetos sumanymas, vis tiek jai padėjo. Mažesnio generatoriaus kitoje jėgainės pusėje tikslas buvo kitas, didesnis.

– Tvirtinimai atrodo tinkami, – tarė jai Rafas, rankoje laikydamas matavimo juostą. – Manai, jie šia mašina atgabeno čia šį generatorių?

Širlė sviedė purviną šluostę ir sugavo praskalautą. Mechanikė ir jos šešėlis dirbo vienu ritmu, kaip du stūmokliai.

– Manau, atsarginis generatorius skirtas tam, kad kasimo mašina *išvažiuotų*, – pasakė Rafui. Tik vargu ar kas nors sutiktų išsiųsti savo atsarginį generatorių, nors ir trumpam laikui. Pavojuje atsidurtų visa šachta. Variklis kitapus sienos galėtų virsti rūdžių kamuoliu. Buvo sunku įsivaizduoti, kad kas nors pritartų jos galvoje bręstančiam planui.

Skuduras nubrėžė ore lanką ir pliaukštelėjo į rudą vandenį kibire. Tačiau Kali nesviedė atgal išskalautos šluostės. Ji žiūrėjo link įėjimo į generatorinę. Džuljeta pasekė šešėlio žvilgsnį ir nukaito. Ten tarp tepaluotų ir suodinių Mechanikos skyriaus žmonių stovėjo švarutėlis jaunuolis spindinčiu sidabrinium kombinizonu ir kažko klausė. Vienas vyras mostelėjo ranka ir Lukas Kailas, Informatikos skyriaus viršininkas, jos mylimasis, pasuko Džuljetos pusėn.

– Paruoškite atsarginį generatorių, – pasakė Džuljeta Rafui, o šis akivaizdžiai sustingo. Regis, nutuokė, kur link ji suka. – Turim pažiūrėti, kaip ta kasimo mašina veikia. Vis tiek reikėjo nuimti ir išvalyti generatoriaus išmetimo vamzdžius.

Rafas linktelėjo, jis tai įtempdavo žandikaulius, tai vėl atpalaiduodavo. Džuljeta paplekšnojo jam per petį ir pasuko pasitikti Luko. Į Širlę nedrįso pakelti akių.

– Ką veiki čia, apačioje? – paklausė. Su Luku kalbėjosi vakar, bet jis neužsiminė, kad ją aplankys. Matyt, atėjo priremti jos prie sienos.

Lukas sustabdė ją mostu ir susiraukė. Džuljetą nemaloniai nustebino mylimojo elgsena. Jis neapkabino, net rankos nepaspaudė. Mergina dar nebuvo atitokusi po šios dienos atradimo, todėl itin jautriai reagavo.

– Norėčiau tavęs paklausti to paties, – atsakė jis. Jo žvilgsnis nuklydo prie skylės, išmuštos galinėje sienoje. – Kol tu čia gręži skylės, Informatikos skyriaus viršininkas dirba merės darbą.

– Vadinasi, niekas nepasikeitė, – atkirto Džuljeta juokdamasi. Ji stengėsi išsklaidyti įtampą, bet Lukas nenusišypsojo. Džuljeta paėmė jį už rankos ir nusivedė toliau nuo generatoriaus, galiausiai ir iš patalpos. – Atleisk, – atsiprašė, – tiesiog nustebau tave pamačiusi. Galėjai pasakyti, kad ateisi...

– Ir išgirsti, kad geriau pasikalbėti per radiją?

Mergina atsiduso.

– Tu teisus. Tiesą sakant... džiaugiuosi tave matydama. Jei reikia, kad užlipčiau ir pasirašyčiau kelis dokumentus, su džiaugsmu tai padarysiu. Jei pasakysi, kad turiu rėžti kalbą ar pabučiuoti kūdikį, taip ir pasielgsiu. Bet aną savaitę sakiau, kad privalau sugalvoti, kaip ištraukti savo draugus. Ir kadangi tu uždraudei man eiti atgal per kalvas...

Išgirdus tokią lengvabūdišką ereziją Luko akys išsiplėtė. Jis pasidairė po koridorių, kad įsitikintų, jog jų niekas negirdi.

– Džule, tu jaudiniesi dėl saujelės žmonių, o visa šachta ne juokais sunerimusi. Žmonės nepatenkinti, murma nuo apačios iki viršaus. Tarsi girdėčiau paskutinio maišto, kurį tu sukurstei, atgarsius. Tik dabar žmonės nepatenkinti dėl mūsų.

Džuljeta juto, kad kaista oda. Ir jos delnas Lukui ant rankos.

– Aš nenorėjau jokių riaušių. Aš net nebuvo čia.

– Užtat dabar tu čia. – Jo akys buvo liūdnos, ne piktos, ir Džuljeta suprato, kad jam tenai, pačiame viršuje, dienos prailgo

ne mažiau nei jai čia, Mechanikos skyriuje. Praėjusią savaitę juodu kalbėjosi trumpiau nei tada, kai ji buvo septynioliktoje šachtoje. Dabar jie buvo šalia vienas kito, tačiau ant išsiskyrimo ribos.

– Ką man daryti? – paklausė ji.

– Pirmiausia nekask to tunelio. Prašau. Bilingsas jau gavo tužiną nusiskundimų, žmonės spėlioja, kas vyksta. Kai kurie šneka, kad tu ketini įsileisti išorę. Kunigas iš vidurinio lygmens jau dukart per dieną laiko sekmadienines pamaldas ir visus perspėja apie pavojus, perša savo viziją, kad dulkės pripildys šachtą iki pat viršaus ir mirs tūkstančiai...

– Kunigai... – Džuljeta nusispjovė.

– Taip, kunigai, bet žmonės eina iš paties viršaus ir apačios klausytis šio kunigo pamokslų. O kai jis nuspręs laikyti sekmadienines pamaldas triskart per dieną, mes turėsime minią nepatenkintųjų.

Džuljeta persibraukė pirštais per plaukus, kad išsipurtytų žvirgždą ir dulkes. Kaltai nužvelgė jau kiek išsiskirsčiusį dulkių debesį.

– Ką žmonės mano apie tai, kas man atsitiko kitapus šachtos? Apie mano valymą? Ką jie kalba?

– Kai kurie beveik netiki, – atsakė Lukas. – Tai jau tampa legenda. Informatikos skyriuje mes žinome, kas atsitiko, tačiau kai kurie abejoja, ar tu apskritai buvai išsiųsta valyti. Girdėjau gandą, kad tai tebuvęs rinkimų triukas.

Džuljeta mintyse nusikeikė.

– O kokios naujienos iš kitų šachtų?

– Daugybę metų visiems pasakojau, kad žvaigždės yra saulės. Kai kurie dalykai per dideli suvokti. Nemanau, kad tavo draugų išgelbėjimas tai pakeistų. Gali atsivesti savo radijo draugą į turgy ir pasakyti, kad jis iš kitos šachtos, ir žmonės lygiai taip pat tavimi patikės arba nepatikės.

– Volkerį? – Džuljeta papurtė galvą, bet žinojo, kad jis teisus. – Aš ne dėl to stengiuosi, kad įrodyčiau, kas man atsitiko, Lukai. Stengiuosi dėl savo draugų. Tiesiog kitaip negaliu. Jie gyvena mirusiųjų pasaulyje. Su daugybe vaiduoklių.

– O argi pas mus kitaip? Ar mes nesimaitiname iš savo mirusiųjų? Meldžiu tavęs, Džule. Šimtai mirs dėl to, kad tu nori išgelbėti kelis. Gal jiems ten net geriau.

Džuljeta giliai įkvėpė ir akimirką sulaukė kvapą iš paskutiniųjų stengdamasi nesupykti.

– Ne geriau, Lukai. Vyras, kurį noriu išgelbėti, visus tuos metus gyvendamas vienai vienas kone išėjo iš proto. Tie vaikai susilaukė savų vaikų. Jiems reikia mūsų gydytojų ir mūsų pagalbos. Beje... Aš jiems pažadėjau.

Lukas tik liūdnai pažvelgė į ją. Beviltiška. Kaip galima priversti žmogų rūpintis tais, kurių niekada nepažinojo? Džuljeta tikėjosi iš jo neįmanoma, bet kaltinti galėjo tik pati save. Argi jai rūpi žmonės, kurių protas nuodijamas dukart per sekmadienį? Arba tie nepažįstami rinkėjai, kurie už ją balsavo, bet kurių ji niekada nėra sutikusi?

– Aš nenorėjau šito darbo, – pasakė Lukui. Tik jai buvo sunku nuslėpti kaltinimą. Kiti norėjo, kad ji būtų merė, ne pati. Dabar, regis, tokių daug mažiau.

– Aš irgi nežinojau, kieno šešėlis buvau, – atrėmė jos kaltinimą Lukas. Jis norėjo dar kažką pasakyti, bet prikando liežuvį, nes iš generatorinės išėjo grupė rūdakasių. Iš po jų batų kilo debesys dulkių.

– Ar norėjai ką nors pasakyti? – paklausė Džuljeta.

– Noriu paprašyti, kad kastum paslapčia, jei išvis turi kasti. Arba palik kasti šiuos žmones, o pati grįžk į...

Bet Kailas nebaigė minties.

– Jei nori pasakyti „į namus“, tai čia mano namai. Tik ar tada mes tikrai būsime geresni už tuos, kas valdė prieš mus? Meluoti savo žmonėms? Slapstyti?

– Gal net blogesni, – atsakė jis. – Prie jų mes nors buvome gyvi.

Džuljeta garsiai nusikvatojo.

– Mes? Jie nusprendė tave ir mane pasiųsti myriop!

Lukas atsiduso.

– Omeny turiu visus mus. Jie sugebėjo valdyti taip, kad šachtos žmonės išliktų gyvi. – Nesusilaikė, nusišypojo puse lūpų, nes Džuljeta nesiliovė juoktis. Ji nusibraukė ašaras nuo skruostų ir ant jų liko purvinos dėmės.

– Leisk man čia pabūti dar kelias dienas, – paprašė Džuljeta. Bet tai buvo veikiau ne prašymas, o nuolaida. – Bent jau kol sužinosiu, ar iš viso turime kuo kasti. Tada ateisiu pabučiuoti tavo kūdikių ir palaidoti mirusiųjų – aišku, nebūtinai tokia seka.

Lukas susiraukė dėl tokio jos tiesmukiškumo.

– Ir pamirši šitas erezijas?

Ji linktelėjo.

– Jei kasime, tai tyliai. – O pati pagalvojo, kad vargu ar tokia mašina gali dirbti neriaumodama. – Manau, vėl reikėtų pereiti prie energijos moratoriumo. Nenoriu, kad pagrindinis generatorius veiktų visu pajėgumu, bent jau trumpam. Dėl visa ko.

Lukas linktelėjo, ir Džuljeta suprato, kaip lengva pajusti melą. Jai šmėstelėjo mintis, kad gal dabar atskleisti ir kitą savo planą, kurį kūrė savaitėmis, nuo tada, kai grįžo į šachtą ir gulėjo ligininėje gydydamasi nudegimus. Viršuje jau susikauptė darbų, tad Džuljeta suprato, kad šįkart Luko geriau nepykdyti. Todėl pasakė tik apie tą plano dalį, kuri, kaip manė, jam patiks.

– Kai čia, apačioje, kas nors paaiškės, iškart grįšiu į viršų ir pabūsiu, – patikino imdama jam už rankos. – Grįšiu namo.

Lukas nusišypsojo.

– Tik noriu pasakyti štai ką, – toliau kalbėjo jausdama pareigą perspėti. – Aš mačiau pasaulį ten, viršuje, Lukai. Aš visą naktį klausiausi Volkerio radijo. Už šachtos sienų yra daugybė žmonių, tokių kaip mes, jie gyvena kaustomi baimės, atskirti, niekam nerūpintys. Noriu padaryti daugiau, nei išgelbėti savo draugus. Viliuosi, kad supranti tai. Aš nusigausiu už šitų sienų, kad ir kas būtų.

Vyro Adomo obuolys slankiojo aukštyn žemyn. Luko šypseną išblėso.

– Tu sieki per toli, – pasakė vangiai.

Džuljeta nusišypsojo ir spustelėjo mylimajam ranką.

– Kalba žmogus, kuris žiūri į žvaigždes.